

...и би
реч

30. Борини позоришни дани

Град Врање

ПОЗОРИШТЕ • БОРА СТАНКОВИЋ
• ВРАЊЕ • ЧИБА

21-26. октобар 2010. године у Врању

Radoslav, Voki, Ljuba, Srba, „Vrteškar“, „Tuman“, „Klinčar“ (...) Trajanje

Trideseta svetkovina na temeljima prethodnosti

„Idea o pokretanju jedne pozorišne manifestacije bila je prisutna nekoliko godina. Vranje je postalo jak industrijski centar, grad koji je ubrzano rastao i u kome je potreba za kulturnim događanjima bila sve prisutnija (...) U jesen 1979. u vranjskom pozorištu trebalo je obeležiti pet i po deceniju od osnivanja *Pozorišta građanske kasine* koje je bilo prekrenitica u kontinuitetu trajanja pozorišnog života u Vranju. Bila je to prava prilika za početak *Borinih pozorišnih dana*“, ostalo je pečatano u jednom od već sada dragocenih ukoričenih zapisa o ovoj manifestaciji koje je napravio Radoslav Radivojević.

Od 1946. do 1954. u Vranju je radilo profesionalno *Okružno narodno pozorište*. Prva premijera bio je *Pokojnik Branislava Nušića* u kolektivnoj režiji. Miroslav Vuč Aleksić „Vrteškar“ zapisao je: „Uspeli smo. To nije bilo nimalo lako. Trebalo je početi bez igde ičega i otvoriti pozorište.“ U statusnu dimenziju profesionalizma uprkos i danas kontroverznim stavovima prema ovoj temi Vranjacici će se vratiti 1997. godine.

Teatarski život između promene statusa odvija se sa različitim, uglavnom entuziastičkim naporima i nemirnim duhovima grada među kojima je prednjacić Momčilo Antić „Klinčar“. U februaru 1956. biće izvedena Makijavelijeva *Mandragola*. Da, bio je to povod da se već sledećeg meseca u jedanaestom danu ozvaniči formiranje *Amaterskog pozorišta* u Vranju. Slikar Mile Antić, otac poznatog vranjanskog hirurga dr Vukašina Antića napravio je

rešenje reljefne maske, po uzoru na antički teatar, koja je postala originalni zaštitni znak vranjanskog teatra.

U vranjskoj varoši, kao i sada udaljenoj od provincije, po kazni su radili kao profesori Radoje Domanović, Ljuba Davidović i druge ličnosti nepodobne za tadašnje vlasti. Istorija konstatuje, da li ispravno, pokazaće vreme, da su 30. januara 1896. nakon predavanja *O milosrđu* profesora Domanovića, gimnazijalci odigrali predstavu *Gorski vijenac* po Njegošu. Ustoličen je datum prve pozorišne predstave. Bilo je to tačno osamnaest godina nakon što je Vranje 1878. oslobođeno od okupacije Turaka. Istorija je složila činjenice u reči, pa se sada piše da su profesor Domanović i Borisav Stanković, 1896. gledali predstavu *Boj na Kosovu*, koju je izvela putujuća pozorišna družina *Sindelić* iz Niša.

Roman *Nečista krv* pečataće 1910. godine štamparija *Davidović*, tačno tri veka

“
Sa Vranjancima su muzičko-glumačko-scenski sarađivali, bez preciznog nabrajanja i bez tendencije da bilo ko bude izostavljen, Voki Kostić, Muhamrem Pervić, Miloš Jeftić, Milutin Mišić, Vladimir Lazić, Dušan Stanić, Radoslav Zlatan Dorić, Svetozar Rapajić, Neša „Galija“, te matični Srba Artonović, Ljuba Manojlović, Pera Stojanović „Tuman“... Mnogo reči bi bilo potrošeno na sva imena, ali neka pomenuti budu odrednica za one koji nisu zaboravljeni ni ignorisani u ovom zapisu. Mlada generacija će tek doći na red istorije”

pošto je Šekspir napisao *Hamleta* i u godini kada se radio Mehmed-Meša Selimović.

Na čelo *Doma kulture* u Vranju, u okviru koga je i amaterski ansambl pozorišta, 1972. dolazi Radoslav-Rade Radivojević. „Tada je počela i varijanta da se svi mi, moja majka, ja i sestra, koji smo rođeni u Vranju, „zarazimo pozorištem“, govorio je u intervjuu Jug Radivojević, sada reditelj vredne reputacije. Uz njega su majka Ljiljana, sestra Ana i svi u teatru...

Od početka do smrti Rade je bio opredeljen u samoposvećenju i čudaštву odnosa sa boginjom Talijom. Omađivan, tvoren u skladnoj smirenosti pragmatizma. Pečatorec vremena vranjskog teatarskog imidža. Školovanja publike. Bio je često odsutan za „ono što bi trebalo da može“, ali je čuvao supstancu. Kao da je bio deo Bulgakovljeve galerije likova iz romana *Majstor i Margarita*. I tu su nastajale predstave: *Sveti Sava*, *Ruženje naroda*, *Nebeski odred*, mega opus iz rukopisa Stankovića, Nušića, Kovačevića, i klasika čiji su tekstovi pretvoreni u predstave na dečjoj sceni.

Sa Vranjancima su muzičko-glumačko-scenski sarađivali, bez preciznog nabrajanja i bez tendencije da bilo ko bude izostavljen, Voki Kostić, Muhamrem Pervić, Miloš Jeftić, Milutin Mišić, Vladimir Lazić, Dušan Stanić, Radoslav Zlatan Dorić, Svetozar Rapajić, Neša „Galija“, te matični Srba Artonović, Ljuba Manojlović, Pera Stojanović „Tuman“... Strana IV B

Zbog jedne reči gubi se život

Besedom upravnika Narodnog pozorišta iz Beograda Božidara Đurovića, svečano će biti otvoren ovogodišnji festival. Sledi predstava *Derviš i smrt* Meše Selimovića u režiji Evana Savina, u izvođenju Narodnog pozorišta Beograd. Glume Niko Ristić, Nenad Stojmenović, Aleksandar Đurić, Nataša Niković, Ljubomir Bandović, Boris Pingović, Marko Nikolić...

„Predstava ukazuje na razloge čutanja, koje je samo deo muke tišini ljudi tokom perioda u kojem se nije smelo nekaznjeno govoriti. Radnja romana je iz 18. veka prenestena u pedesete godine prošlog veka, u posleratno Sarajevo i novu državu. U političkom sistemu u kojem se peva o izgradnji i slobodi i zbog jedne reči gubi život, moralna odgovornost bilo kog pojedinca, pa i derviša, ne može da se posmatra izvan konteksta vlasti i države...“ (Branišlav Ilić, dramaturg)

> Četvrtak 21. oktobra od 20 sati

GLAVNI PROGRAM

Svet „starih dana“

Stari dani Borisava Stankovića u dramatizaciji i režiji Nebojše Dugalića, u izvođenju Pozorišta Bora Stanković Vranje. Glume Ljubomir Bandović, Dragan Marjanović, Dragan Stanković, Kristina Janjić, Nenad Nedeljković, Bojan Jovanović, Tamara Stošić, Marko Petričević, Ninoslav Trajković, Saša Stojković, Kristina Janjić, Nenad Nedeljković, Ninoslav Trajković, Saša Stojković, Radmila Đorđević...

„Svak je u *Stari dani* raskoračen i raspeta u tri vremena. U onome što je bio, što jeste, i što bi bude, i ni u jednom vremenu ne nalazi sebi oslonca. To je svet u kome čovek svaki svoj korak izdvrza sa svešću da je njegov žudenici cilj nemoguć. Svet u kome je svaki korak nepovratan i nepopravljiv. Svet u kome je čovek samim rođenjem, proklet neisceljivim žalom, unapred od sudbine zakinut za ono za čim jedino žudi, a priuden da snosi i otvara svoju promesačnost i neizdrživo mesto na kome se sticajem svog puta, a izvan svoje volje, zatekao. To je svet *Stari dani* ali i svih čovekovih dana otkad je sveta i veka“. (Nebojša Dugalić)

> Petak, 22. oktobra od 20 sati

LJUBOMIR BANDOVIĆ: Ujednačenost u iskazu težine

Kada glumac koji je potekao iz južnjačkih tokova stvarnosti, kao što je to slučaj sa mnom, dobiješ sanu da u svom rodnom gradu odigra dva lika iz dela Selimovića i Stankovića u samo dva dana, to je lepo tačne ovog posla u kratkom periodu - kaže Ljubomir Bandović koga će publika na 30.

Borini pozorišnim danima gledati u likovima Hasana i Stanjaja, u predstavama *Derviš i smrt* Narodnog pozorišta iz Beograda i *Stari dani* Pozorišta Bora Stanković iz Vranja.

- Posle šesnaest godina vratio sam se u grad u kome žive moji roditelji i moj brat. Bilo bi neormalno da sam došao da cepam drva, a to volim da radim. Vratio sam se na scenu da zajedno sa slijajim kolegama iz mog pozorišta sa početka karijere uradimo predstavu *Stari dani* koja je prava mera u iskazu težine koju nosi rukopis našeg Bore - dodaje Bandović.

Odgovarajući na pitanje o položaju teatra u „geografskoj provinciji“, Bandović ukazuje na činjenicu da je „državna politika usmerena ka prestonici pa se to odražava i na kulturu i pozorište“. On smatra da ima razloga i za „stid zbog neprimerene prepotencije

REČ glumaca

prestoničkih poslenika pozorišta u odnosu na one u manjim srpskim gradovima“. Ukaže na činjenicu „bespovratne iskrenosti i marljivosti“ koja ga je pratila u radu na predstavi *Stari dani*.

- Na ovaj način Beograd je uskraćen za mnogo toga vrednog i strahovito bljeskovitog što dolazi iz naših „malih“ pozorišta po Srbiji. Ovde ukazujem na ansambl vranjanskog pozorišta i na njihov talentovanost i spremnost da mnogo temeljite uspeju u svojim namerama od nekih

NEBOJŠA DUGALIĆ: U ogledalu budućeg pogleda

Zaista je malo pisaca koje bismo mirne duše mogli smestiti pored jednog Antonia Pavlovića Čehova i Fjodora Mihajlovića Dostoevskog, ali tako da bi svako od njih jedan drugom mogao da zavidni na pričama koje je napisao Bora Stanković je, po meni, nesumnjivo jedan od takvih. I koliko god da je njegova poetika možda nesrođna sa duhom ovog vremena, mislim da ovo vreme, i ne znajući, upravo vapi za jednim takvim, zaista besporednim pripovedačkim glasom. Nameru ove dramatizacije bila je da se od izabranih sedam pripovedaka, iz zbirke *Stari dani*, napravi svojevrsno dramsko ogledalo u kome bi mogli oglednuti i ovi i svu buduću „novi dani“ - ukazuje glumac, a u vranjskoj storiji reditelj, Nebojša Dugalić.

- Velika je privilegija i jedinstven užitak baviti se jezikom Borinog vremena, i to ne iz faktografsko-muzejskih razloga, već zbog toga što je njegova

poetika nešto sasvim jedinstveno i skoro neprevodivo, nešto što nije moguće progovoriti drugim jezikom a da se pri tom ne ogrešimo i one važne smisalne rezonance koje taj jezik u sebi nosi. Osim jezika, i drugi važni razlozi odredili su izbor upravo ovog predloška za scenko čitanje - naglašava Dugalić.

Po njegovom mišljenju, strukture dramskih situacija u ovim pričama su takve da im je zaista nemoguće pronaći pandan u svetskoj literaturi.

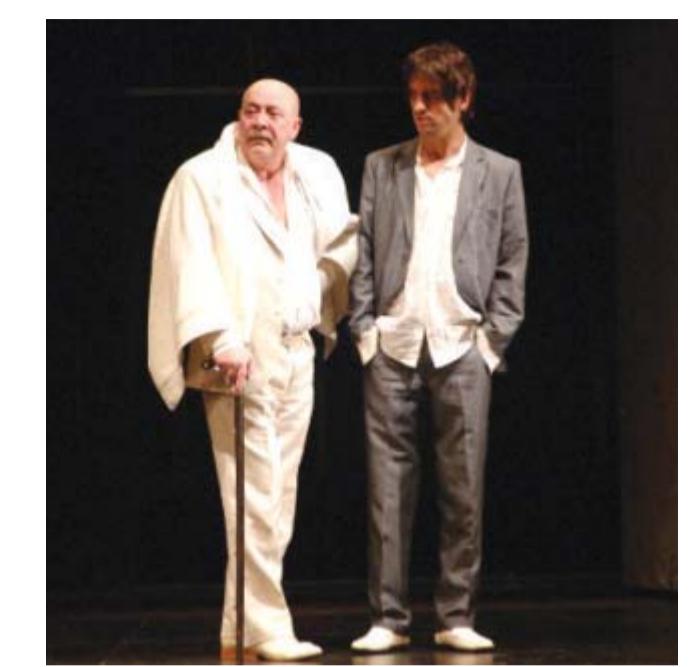
- Dovoljno je samo pogledati pripovetke Stanjaja ili *Pokojnikova žena*, da se u to uverimo. A porez toga, mislim da je najspasovljivije za sušu ovog vremena, da se potrudimo da ono najbolje iz našeg nasleda učinimo ponovo prisutnim i živim. Nadam se da će ovaj trud oko predstave *Stari dani* biti jedno takvo oživljavanje - rekao je Nebojša Dugalić.

- To zavisi pre svega od nas samih. Jer, samo

REČ reditelja

Borini pozorišni dani u Vranju, 30. put od 21. do 26. oktobra

četvrtak, 21. oktobar 2010.

Tvrđava iz Kruševca

Tvrđava Meše Selimovića u adaptaciji i režiji Nebojša Bradića, u izvođenju *Kruševačkog pozorišta*. Glume Branislav Trifunović, Biljana Nikolić, Milija Vučković, Vuk Kostić, Toma Trifunović, Nebojša Vrančić i Dejan Tončić.

„...Skraćivanje, uređivanje ili ponovno pisanje klasičke ne uspeva onda kada mi ne razumemo o čemu je suštinski reč u originalnom tekstu ili, još verovatnije, kada nismo u mogućnosti da to dosegнемo. Na početku karijere, kao i većina mlađih reditelja, nisam znao da je bolje da malo napornije i malo duže radim na izvornom tekstu. Umesto toga, suviše brzo i suviše lako donosio sam odluku da ga skraćujem. Autor od reditelja uglađenom ne traži tu vrstu pomoći...“ (Nebojša Bradić, maja 2010)

> Nedelja, 24. oktobra od 20 sati

REČ sa stvarnošću

Zaštita integriteta surovošću

Zapis iz podzemlja F. M. Dostoevskog u režiji Ane Đorđević, u izvođenju *Jugoslovenskog dramskog pozorišta* Beograd. Glume Srdan Timarović, Marko Baćović, Jelena Trkulja, Marinco Madžgalj, Bojan Lazarov, Đorđe Marković i Slobodan Tešić.

„Ovo je priča o jednom povučenom, senzitivnom čoveku koji očajnički želi da dobije potvrdu sebe o svoje okoline - drugog čoveka, da vidi sebe u očima drugog ljudskog bića kao vrednog poštovanja, divljenja pa i ljubavi, da u razmeni „unutrašnjih dobara“ ostvari sebe i tim svojim „unutrašnjim dobrima“ da smisao. No, u zatrovanoj urbanoj sredini, košnici velegrada, u kojoj se more prepelašenih individua krije iza epoleta i bundi, ma koliko se batragao, ne može dobiti ni poštovanje ni ljubav (...) jer su i ljudi naučili da u bespoštenoj životnoj borbi štite svoj integritet ponuđanjem osećanja, emotivnim otuđenjem, kratko rečeno - surovošću. (Ana Đorđević)

> Ponedeljak, 25. oktobra od 20 sati

Jedno viđenje „metamorfoza“ za kraj

Metamorfoze Aleksandar Popovski i Jelena Mijović po Ovidiju, u režiji Aleksandra Popovskog, u izvođenju *JDP* Beograd. Glume Nebojša Glogovac, Tamara Vučković, Nikola Đuričko, Jelena Đokić, Goran Sušljk, Nada Šargin, Radovan Vujošević i Marija Vicković.

„Mi se trudimo da sve fiksiramo, da stvari postanu stabilne, nepromenljive, zauvek date jer smo tako sigurni u njih. Brak, posao, uspeh, neuspeh. Samo mi reci da li je uspeh, ili neuspeh, nemoj da mi muljasi! A Ovidije govorи nešto drugo: sve je metamorfoza. Ništa nije zauvek dato. Sutra možas da se pretvoris u reku, a drvo da postane kam. To je u nama. Metamorfoze su naše prirodno stanje i kad to ovistivimo, biće nam mnogo lakše. Zato i zapadamo u grčeve, kad nam se pojave stvari koje ne prihvativamo mislimo da moramo da borimo protiv njih, a one su nam date i tako mora da bude. Jedno mora da prelazi u drugo. Tako je nastao ovaj tekst. Ja sam uzeo samo ljubavne priče, kao muzički album. Svaka ima svoju dominantnu emociju i ja sam znao koje hoću i što hoću da pričam, ali nisam htio da ih zatvorim u gotovu dramsku formu. Ekipi sam rekao ‘ovo je priča’, a na nama je kako ćemo je ispričati. Priča je na primer voleti u sebi Piram i Tizba, bio je zid, bio je gavran, otac nije dozvolio, oni se pretvorili u drvo. Ovaj pristup proizvodi i luči neki drugi adrenalini, neku drugu hemiju koja kod glumaca, kod mene, kod scenografa dovodi do toga da mi počinjemo da koristimo neke druge elemente i veštine koje inače ne bisimo koristili. (Aleksandar Popovski)

Nakon predstave, ziri Festivala 30. *Borini pozorišni dani* (profesorka Danijela Đorđević iz Vranja, Milica Janković Kuzmanović iz Ministarstva kulture i informisanja i profesor Zoran Dimić sa Filozofskog fakulteta u Nišu) proglašće najbolje glumačko ostvarenje i dodeliti nagradu.

Svaku predstavu ocenjujuće i gledaoci, glasajući na kuponima. Sa biranjem glasova publike, 26. oktobra biće proglašena i najbolja predstava na Festivalu. Ministar kulture i informisanja u Vladu Srbije i pozorišni reditelj Nebojša Bradić zvanično će svojom besedom zatvoriti 30. *Borini pozorišni dani*.

> Utorka, 26. oktobra od 20 sati

Bitisanje Borinih pozorišnih dana

Samospoznaja treba da se desi na način koji je duboko zajednički ljudima koji su nam manje ili više bliski, bez obzira na to su vere, rase, nacionalnosti ili kojem sloju društva pripadaju. Samospoznaja je univerzalna tema o kojoj su još pre mnogo godina pisali ljudi koje nazivamo klasicima. Među njima je nesumnjivo i Borisav Stanković, čiji je stvaralački opus i danas, za teoretičare književnosti, književne kritičare, dramaturge, teatrologe, reditelje i glumce, veliki izazov. Zato ne čudi što su njegova dela, kroz različite forme pozorišnog izraza, postavljana na scenama srpskih teatarâ. Njegov rodni grad, vec trideseti put, organizuje pozorišne svečanosti njemu u čast, a zahvaljujući upravo *Borini pozorišnim danima*, Vranje je zauzel posebno mesto na mapi kulture Srbije.

Radikalni zaokret u kreiranju repertoara Festival je doživeo prošle godine, kada je formiran selektorski tim kogci čine trenutno najznačajnija imena srpske teatarske scene: Ksenija Radulović i Ivan Medenica - teatrolozi i Željko Hubać - dramaturg. Pod motom *Zenski stvar*, pored veštih odabranih predstava, umesno i značajni je priredjen i prateći program, tako da je prema mišljenju nekih lokalnih medija, a pre svih publike, *Festival* proglašen za kulturni dogadjaj godine. Ova godina je za pozorište *Bora Stanković* grad Vranje u znaku dvostrukog jubileja - 30. *Borini pozorišni dani* i vek od objavljuvanja Stankovićeve *Nečiste krvi*. Jubilarni festival prilik je da na sceni vranjskog pozorišta vidimo šest izuzetno kvalitetnih predstava i zamajniv prateći program, koji će, siguran sam, privući veliki broj poštovaca pozorišne umetnosti. *Borini pozorišni dani*, bez sumnje, za grad Vranje kao i za srpsku kulturu, postaju, da se simbolično izrazim, jedan od onih „rekvizita“ bez kojih pozorište ne bi imalo smisao bitisanja. Jer značaj ovog festivala se može posmatrati i tumačiti kroz više aspektâ: politički, ekonomski, sociološki, kulturološki, estetski... *I bi reč*.

Nebojša Cvetković,
direktor Pozorišta „Bora Stanković“

Borini pozorišni dani u Vranju, 30. put od 21. do 26. oktobra

ŽELJKO HUBAĆ: Metamorfoze bez metamorfoze

Festival u Vranju postoji već decenijama, u njega su, onoliko koliko su imali i znali, ugradili mnogi, a ponajviše dobri duh tamošnjeg teatra Rade Radivojević. Svi oni imali su svest da festival posvećen Bori Stankoviću ne sme da bude na marginama kulturnih događaja u Srbiji. Vodenim tim vrednostima, baštineći ovu energiju i poštovanju istoriju, želeli smo da, kao umetnički savet, *Borinim danima* damo pečat nove originalnosti, zasnovane na profilisanom konceptu koji je u korelaciji sa aktuelnim estetskim, društvenim i inim problemima, kojima je ophrvana naša svakodnevica.

Sama činjenica da su na repertoaru *Festivala* predstave najznačajnijih srpskih teataara, govori o želji svih da daju konkretan do-

IVAN MEDENICA: Ostvarenja iz „nedramskog“ književnosti

Literarni teatar se najčešće izjednačava s dramskim: s postavkama novih komada ili ponovnim iščitavanjem dramske klasične. Međutim, danas ovo izjednačavanje više ne može da se održi: posle perioda dominacije fizičkog izraza i multimedijalnosti (upliv videa i drugih savremenih medija u pozorištu), ponovo se javlja interesovanje za „čisti tekst“, ali on sada nije nužno dramski, a neretko nije reč ni o dramatizacijama proze. Umesto prenošenja u dramsku formu, velika književnost se u savremenom pozorištu rado „iskušava“ na nove, originalne, naizgled „neteatralne“ načine: sve su češći pripovedački oblici, statično kazivanje teksta, monolozi... U srpskom pozorištu nisu toliko rašireni ovi novi oblici scenskog iskušavanja književnosti, tako da program 30. *Borinih dana* čine manje ili više klasične dramatizacije proze. Nijedna od predstava u selekciji nije, dakle, rađena po dramskom tekstu, već prema drugim književnim delima: spevu od petnaest pevanja (*Metamorfoze*), noveli (*Zapisi iz podzemlja*), zbirci pripovedaka (*Stari dani*) i dva romana (*Derviš i smrt i Tvrđava*). Kada se ovom spisku doda i scensko čitanje dramatizacije romana *Nečista krv* Bore Stankovića u režiji Ane Đorđević i izvođenju vranjskih glumaca - jedna scenska forma koja je nova za Bo-

KSENIJA RADULović: Može i drugačije i bolje

Kao i prošle, i ove godine moto festivala *Borini dani* proističe iz samog dela Bore Stankovića. Prošle godine to je bila *Ženska stvar* - jer, Stanković je uveo element ženske emancipacije u srpsku literatu-

UMETNIČKI SAVET

prinos decentralizaciji, demetropolizaciji i svemu onome u šta se poslednjih godina naši političari krunu kada govore o ravnomernom regionalnom razvoju kao o svetoj kravi koju bi svi da muzu, ali malo ko bi da je hrani.

Energije ima, treba je pravilno kanalizati i treba jasno staviti da znanja da *Festival* mora za rezultat da ima kvalitetniji teatarski život u Vranju. A za tako što neophodni su stručnost, kadrovi i infrastruktura. Ako beogradsko *Narodno* ili pak *Jugoslovensko dramsko pozorište* za ovogodišnje gostovanje u Vranju mora da nosi kompletan rasvetu, jer u *Pozorištu domaćin* nema elementarne tehničke opremljenosti, onda je logičan odgovor na takvu situaciju ulaganje u svetlosni park u narednoj godini. No, ako i sledeće godine za neke zahtevne produkcije, kao što su na primer *Metamorfoze*, šef tehnike u *Pozorištu Bora Stanković* može da ponudi samo napajanje iz obližnjeg trafoa, onda *Festival* nema baš puno smisla.

Namerno sam počeo polemiku ukazujući najpre na, gledajući umetnosti, manje važne, tehničke probleme.

dane - onda se zaokružuje, čini mi se, reprezentativan uzorak scenskih ostvarenja rađenih prema nekim od najvećih dela srpske i svetske „nedramskog“ književnosti.

Kao i prošle godine, i ove je koncept *Borinih dana* najdirektnije progostekao iz dela samog Borisava Stankovića. Iako je autor jedne od najpopularnijih drama srpskog teatra, *Koštane*, Stanković je prevashodno bio - dozvolite mi ovaj, možda sasvim subjektivan stav - veliki prozni pisac. Pri tom posebno mišlim na njegovo najveće delo, a ujedno i jedno od najznačajnijih u srpskoj prozi, *Nečistu krv*, a koje je, osim u literarnom, doživelo potvrdu i u kontekstu mnogih drugih umetnosti: pozorištu, filmu, baletu... Ove godine, postoji i veliki dodatni motiv da se, na *Borinim danima*, posvetimo baš njegovom delu, a posebno ovom romanu: pored toga što obeležavamo jubilej festivala koji nosi njegovo ime, proslavljamo i stogodišnjicu od objavljuvanja *Nečiste krvi*.

tu, suštinski je bio pisac modernog iskaza, bez obzira na to što se prečesto i stereotipno doživljava kao autor starinskog pogleda na svet, kao pisac sevdaha. Ove godine motiv *I bi reč* takođe je vezan za njegovo delo - pored drama, i Borina proza decenijama je polazište za brojne dramatizacije i pozorišne inscenacije. Nije samo iskaz koji je izvorno nastao u dramskoj formi građa na osnovu koje se realizuje jedna predstava: otud smo odabrali predstave nastale po različitim nedramskim formama, poput Ovidijevog epa, proze Dostojevskog, Selimovića i samog Stankovića. Visok umetnički nivo ovih ostvarenja, kao i prethodne godine, jasno svedoči o opredeljenju *Festivala* da u svom programu prezentuje estetski relevantno i savremeno realizovana dela. Naravno, tematsku povezanost s osnovnim motivom *Festivala* ima i čitav prateći program - izložbe, projekcije starijih predstava, razgovori s umetnicima. Neobično me raduje što na *Borinim danima* ponovo učestvuju, pre svega, naša vodeća pozorišta. Praktično rečeno, to jeste i decentralizacija u najboljem smislu te reči. Ne vidim, naime, nelu posebnu svrhu priče o decentralizaciji koja se često svede na mrtvo slovo na papiru i ono čuveno opetovanje raznih prigodnosti garniranih nedostatkom umetničkog kvaliteta. Verujem da smo svi zajedno - i organizatori i članovi Umetničkog saveta, ali svakako i pozorišta koja su učesnici - pokazali da može i drugačije i bolje.

Baldžija vranjanski Kolarac

Nakon što je Vranje oslobođeno od četvorovekovne okupacije Turaka 1878., trebalo je da prođe pet godina do dočenja prvog Urbanističkog plana grada. U tadašnjem centru grada, gde se nalazio trg na kome se danas nalazi spomenik Ćika Miti, u blizini zgrade pozorišta, zgradu hotela Vranje podigao je 1892. imućni trgovac Janča Jovanović „Baldžija“ (1845-1899). Ovaj nekadašnji predsednik vranjanske opštine i poslanik u Skupštini Kraljevine Srbije, dao je nalog za podizanje još nekoliko zgrada oko hotela, gde se i danas nalazi vranjanski teatar.

Gazda, koji je u to vreme imao pod vinogradima neverovatnih dve stotine hektara, imao je tri kćeri koje su bile udate za ugledne ljude, koji su se bavili pisanjem i izdavaštvom. Vreme je pokazalo da je „Baldžija“ zaista vranjanski „Kolarac“, jer je u zgradama koje on podigao odigrana prva pozorišna predstava Gorski vijenac u režiji profesora Radoja Domanovića, 30. januara 1896. U istoj zgradi, 1931. Vranjacima će dobiti prvi ton bioskop.

Zgrada pozorišta je, u veku i petnaest godina postojanja, više puta adaptirana ali je uvek bila u službi pre svega pozorišta. Predlog, da se ulica u kojoj se nalazi zgrada pozorišta, nazove imenom mecene i zaslužnog za kulturu Vranja Janče Jovanovića „Baldžije“, ni jedna vlast nije uvrstila u promišljanje, a kamoli sprovela u odluku.

Za razmišljanje

Od orla bo bolnice - od Mihiza do Mijača

Ovogodišnje, jubilarne *Borine pozorišne dane* prati i zanimljiv i nesvakidašnji program video projekcija koje će od 22. oktobra, svakoga dana biti organizovane u Američkom kutku Narodne biblioteke Bora Stankovića u Vranju. Iz arhive Muzeja pozorišne umetnosti Srbije će 22. oktobra biti prikazan snimak predstave *Ateljea 212* iz 1972. Rež je o *Ranjenom orlu* Mirjane Jakovljević u dramatizaciji čuvenog Borislava Mihajlovića Mihiza i reži Soje Jovanović. Narednog dana, 23. oktobra u 11 sati, počće projekcija predstave, takođe *Ateljea 212* iz 1990. godine - *Očevi i oci* Slobodana Seleniča u dramatizaciji Nenada Prokića i režiji Zorana Ratkovića. *Devokja modre kose* (JDP, 1993), koju je po motivima proze Iwe Andrića napisala Vida Ognjenović, a čiju režiju takođe potpisuje ugledna spisateljka, ide 24. oktobra. Ciklus video podsećanja na zanimljiv odabir iz arhive MPUS, 25. oktobra okončće *Valjevska bolnica* (JDP, 1989), predstava koju je po motivima iz romana *Vreme smrti* Dobrice Čosića dramaturški uradio Borislav Mihajlović Mihiz, a režirao Dejan Mijač. Sve video projekcije u Američkom kutku vranjanske biblioteke besplatne su za posetioce.

PRATEĆI PROGRAM

Dijalozi u klubu „Talija“

Dve izložbe, jedan dijaloški susret i večeri posvećene Borisavu Stankoviću i Mešu Selimoviću biće dodatak celokupnom programu 30. *Borinih pozorišnih dana*. U velikoj sali galerije *Narodnog muzeja* iz Vranja 21. oktobra u 18 sati biće otvorena izložba posvećena stvaralaštvu pисца *Derviša i Tvrđave*. Četiri dana kasnije u manjem prostoru galerije posetioci će biti u prilici da vide deo rukopisačke i štampane zaostavštine Borisava Stankovića. Biće izloženi i plakati, fotografije i dokumenta koja prate hod istorije u pozorišnim događanjima koja se organizuju u slavu najpoznatijeg Vranjanca. Profesor Tihomir Brajović sa Filološkog fakulteta u Beogradu zboriće u Pozorišnom klubu *Talija* 23. oktobra u 18 sati o sveukupnoj literarnoj delatnosti Stankovića, dok će Nebojša Bradić, reditelj i ministar kulture (26. oktobar 18 sati) imati šta da kaže o sopstvenim iskušenjima i rediteljskom promišljanju dela Meše Selimovića u teatru. Za 22. oktobar zakazano je veče na kome će biti predstavljen portret glumca Ljubomira Bandovića, rodom iz Vranja, koji se nakon decenije i po vratio i konkretnim činodještvoanjima na daskama u vranjskom pozorištu.

Trideseta svetkovina / nastavak

Mnogo reči bilo bi potrošeno na sva imena, ali neka pomenuti budu odrednica za one koji nisu zaboravljeni ni ignorisani u ovom zapisu. Mlada generacija će tek doći na red istorije, za 35. ili 40. dane *Talije* u Vranju. Unuka književnika Stankovića, profesorka i kostimograf Zora Živadinović-Davidović, prava je „vernica“ vranjskog teatra. Ona je i danas autentični svedok jednog vremena i nastavljač onoga što neko treba da nastavi. Tradicija koju treba usavršavati u duhu novog vremena i modernih tendencija. Bez toga neće valjati, a i ne može se.

A da pozorište deli sudbinu vremena i njegovih savremenika istorija je sklopila i u činjenici da je Muharem Pervić na 25. *Borinim pozorišnim danima*, tada član žirija, potresno pozvao publiku da 29. oktobra 2005, kada je umro bard Ljuba Tadić, „velikog glumca isprate velikim aplauzom“. Bila je to samo normalna replika na smrt prethodnog barda srpskog glumišta, Ljubiše Jovanovića, koja se desila u Vranju.

Aplauz u čutanju. Reč u bitisanju. Moć u razmišljanju.